

Catullus och Lesbia
: Akad. afh.
[Lund.]

Westergrèn, Georg Evald

37 F h Br. Catullus

National Library
of Sweden

Blas. förf.
Lat. Kommitent.
(Re.)

CATULLUS OCH LESBIA.

AKADEMISK AFHANDLING,

SOM

MED VIDTBERÖMDA FILOSOFISKA FAKULTETENS I LUND

TILLSTÅND

FÖR VINNANDET AF LAGERKRANSEN

KOMMER ATT OFFENTLIGEN FÖRSVARAS

AF

GEORG EIVALD WESTERCRÖEN,

FILOSOFIE KANDIDAT, AF SKÅNSKA NATIONEN,

PÅ CAROLINSKA AKADEMIEN DEN 30 APRIL 1856.

HELSINGBORG,

TRYCKT HOS F. A. EWERLÖF

1856.

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

Kungl. biblioteket

0 0000 000133302

Sodales!

Qui nescit, versus tamen audet fingere. Quidni? Martialis.

Do vobis, socii! describens hancce tabellam,
vos est amicitiae pignus habete meae.
Tempora sunt pueri jucunda et nescia vinci,
praetextata nova gaudia mente bibam.
Pinguibus in pratis lusistis saepe beati,
atque torus vobis mortua falce Ceres.
Per nemus occulti Dryadum sonuere susurri
auribus in vestris flumineusque latex.
Audistis cupidi sapientis munera Sagae,
dum nitet auricomis saxeo igne focus.
Vos ausi tenues monti superaddere montem,
carpere laetitia, ceu scelerata Cohors.
Num poteratis eam merito vos carpere? quidni?
quidni vos etiam? vester Olympus erat.
Ah, quoties vestros mellita puella capillos
suavibus implicuit candidulisque rosis!
Haec tristis gemuit, vobis linquentibus arva,
promptis doctrinae sumere mala manu.
Mox ad lauriferam glomerati Palladis aedem
undique nos, apti ponere tura focis.
Mi tamen haud opus est praesens depingere tempus,
nam nondum tabulae palluit arte color.
Ast omnes hilari citius sparguntur amici.
Ter decies anni volvitur axe rota.
Heu, ubi cara cohors sociorum, pollice truncos
effugiens et amans frigida rura patrum?
Heu, ubi cara cohors sociorum, quae fuit olim,
quae oderat acre jugum veraque amabat? ubi?

Tum multi fortasse brevis stipendia amoris
in castris Paphiis emeruere duces:
tum multi fortasse Senis scandere phaselum,
tranavere graves funebris annis aquas:
tum multi fortasse leves sparsere vapores
et pia sunt juvenis somnia risa joco.
Quidquid id est, doctæ tamen et mutabilis urbis,
canitie cinctos, vos meminisse præcor:
sive recumbetis vacui "sub tegmine fagi,"
seu eritis rerum fluctibus in mediis.
Denique amicorum veterum vivæque Camoenæ,
canitie cinctos, vos meminisse precor.
Tunc iterum memores oculi simulacra videbunt,
quæ sunt prisca, senes! sed nova semper erunt.
Et tremuli in vestra resonabunt aure cachinni,
suaviloqui cantus, ingeniosa joca:
pectoribusque calor fundetur, qui fuit olim,
arentesque genas læta rigabit aqua.

Amicissime

Auctor.

Valerius Catullus.

— — quoque elegantissimus poetarum.
Gellius.

Icke många skalder med samma betydhet som Catullus äro insvepta i ett lika stort töcken. Man tvistar om hans förnamn, om den tid, då han föddes och dog, och om den ort, der han först såg ljuset. Jag har med flit utelemnadt hans förnamn, ty om han hette Quintus eller Cajus är icke så nöga utredt. Josephus Scaliger kallar honom Quintus, åberopande Plinius den yngre ¹⁾ och en misstänkt läsart i Catulli elegi till Janua ²⁾; Apulejus deremot kallar honom Cajus ³⁾. Att man, enligt mängas förmodan, under tidernas lopp förblandat Catullus och Catulus, synes visserligen troligt; men både en Cajus Catulus och en Quintus Catulus omnämnas. Skalden var af en gammal, patricisk ätt. Han dog, såsom många vilja bevisa, vid 30 års ålder, enligt Vulpi öfver 40 år gammal och enligt Scaliger lefde han i 71 år, hvilket sednare dock på goda grunder kan bestridas. Det mest säkra födelseåret lär vara 667 u. c. Ehuru några anföra Tibur såsom hans födelseort, är han dock född inom Veronas område, ty Ovidius säger på ett ställe:

Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo.

Inom detta område föddes han troligast på halfön Sirmio (nu Sarmione) vid Benacus (nu Lago di Garda)

¹⁾ Nat. Histor. lib. XXXVII cap. 6. ²⁾ Carm. LXVII. ³⁾ Oratio de Magia T. II. p. 403.

— åtminstone hade han der en liten villa ¹⁾. Några ruiner finnas ännu i dag på detta ställe och kallas Catulli grotta ²⁾; dock synas dessa ruiner alltför stora och präktiga för att vara lemningar efter en skalds landtgård, ty att denna hans boning varit una sontuosa e deliziosa villa, är ett tillägg, som Maffei troligen sjelf gjort i sin Verona illustrata. "Om det var här" skrifver Atterbom i ett bref till Geijer, "om det var här, der denne osminkade skald söng sitt vackra: Vivamus, mea Lesbia, atque amemus, så hade han tvifvelsutän ej kunnat välja en ort, mera passande för kärleken och sången öar, vikar, täckt bebyggda uddar, de mildt omkring syngränsen tecknade bergen, allt sammanstående till ett ljust och outplånligt intryck."

Allt hvad Rom hade mest utmärkt vördade i Catullus en af sina bästa skaldar; Cicero ³⁾, Cornelius Nepos ⁴⁾, åt hvilken han dedicerade sina sänger, Manlius Torquatus, Plancus och Cinna m. fl. voro hans personliga vänner. Dessa jemte många andra, såsom Gellius ⁵⁾, Propertius ⁶⁾, Martialis ⁷⁾ och Tibullus ⁸⁾, omnämna honom alla med beröm; samtid och efterverld gaf honom tillnamnet Doctus. Han tyckte mycket om resor och reste derföre ofta; på en resa till Bithynien i sällskap med Memmius förlorade han sin broder, begrof honom på kusten af Troas vid berget Rhoeteum och utgöt sin smärta i den vemodfulla elegi, som ännu finnes kvar i hans skrifter ⁹⁾. Rik var han aldrig, såvida detta ord skall tagas i sin allmännaste betydelse; men han var icke heller så arm, som många trott sig förmoda, ty man bör dock icke lägga alltför stor vikt vid ett sådant uttryck som *sacculus plenus araneorum* i ett

¹⁾ Carm. XXXI. ²⁾ De la Lande. Voyage en Italie T. IX. p. 490. — och von Sternberg. Reise durch Syrol. s. 412. ³⁾ Carm. XLIX. ⁴⁾ T. Pomp. Att. cap. 42. ⁵⁾ Noct. Attic. lib. VII. cap. 20. ⁶⁾ Lib. II. eleg. 49. ⁷⁾ Lib. X. epigr. 78. ⁸⁾ Lib. III. eleg. 6. ⁹⁾ Carm. CI.

skämtsamt qvåde ¹⁾. Cæsar var honom icke obenägen, ehuru han ej synnerligen prisade denne verldsbeherrskare, utan tvärtom angrep honom i bitande epigrammer ²⁾.

Af hans skrifter återstå ej mer än 115 eller (om man så vill) 116 sånger, hvilka till och med icke upptäcktes förr än i fjortonde eller femtonde seklet. Man vet egentligen icke med säkerhet, hvem upptäckaren var; men der finnes i några af handskrifterna ett epigram, som någorlunda gifver upplysning om saken. Den yngre Scaliger har anfört detta epigram sålunda:

Ad patriam redeo longis a finibus exul.

Causa mei reditus compatriota fuit.

Scilicet a Calamis tribuit cui Francia nomen:

quique notat cursum ³⁾ prætereuntis iter.

Quo licet ingenio vestrum revocate Catullum,

quous sub modio clausa papyrus erat.

Somliga uppge Baptista Guarinus, andra Benvenuto Campesani och andra en vid namn Fransiscus, dels såsom författare af epigrammet, dels såsom upptäckare af Catulli skrifter. En del gissar, att upptäckaren varit en skrifvare, som haft sin skrifbutik i en port. Lessing har också en gissning ⁴⁾. Han påstår att Calamis ej gerna kan öfversättas med annat än skrifpennor; nu heter det plumes på franska och hvad är då lättare, än att man kommer att tänka på namnet Plumatus? Der fanns också verkligen i femtonde seklet en berömd läkare och vetenskapsman med namnet Bernardinus Plumatus, som till och med var född i Verona och således med skäl kunde kalla Catullus för sin Compatriota. Laurentius Pignorius tror sig icke kunna gissa bättre,

¹⁾ Carm. XIII. ²⁾ Huru Cæsar hämnades, se Tranquillus, vita Cæsar. c. 73. ³⁾ Uti Editio princeps och flere andra upplagor står turbæ, hvilket ger en bättre mening. ⁴⁾ Sämml. Schrift. B. VIII. s. 464.

än att man funnit skrifterna i en lada — och en skäppa (modius) kan ju också ej hafva en mera passande plats än i en lada. "Wem das begnügt dem begnüge es", slutar Lessing, "ich habe nichts besseres zu sagen" ¹⁾.

Första upplagan af Catulli sånger utkom 1472 utan tryckningsort. Af denna finnas nu mer ej flera än två fullständiga exemplar — det ena i Laurentinska biblioteket i Florens, det andra i British Museum i London. Andra upplagan utkom i Parma 1473 och tredje i Venedig 1475. Till Catulli sånger räknas äfven de Incantamentis ²⁾ och Pervigilium Veneris ³⁾ (eller de Vere), men med mindre sannolikhet.

Denne Catullus, som sjöng i den gyllene åldern, gjorde genom sina enkla och tankedjupa, stundom hårda, men genom sin brist på smink intagande sånger samma intryck på de kommande släktena i Rom, som Clement Marot på Fransmännen eller Georg Stjernhjelrn på Svenskarne. Det föll aldrig Romarne in att tadla Catullus, då deremot den moderna tiden ofta gjort det. Men det kan dock icke för ofta påminnas, att man ej genom nutidens synglas bör betrakta den gamla litteraturen, ty der finnes mycket, som enligt vår gradmätare af sedlighetens idé förefaller oss stötande, men som på den tiden alls icke var det. Dock får jag medgifva, att der ligger någon sanning i följande ord, med hvilka Catullus en gång skildrades: "den som skriver som Catullus, lefver sällan som Cato." Det oakadt finner man ofta en bitande satir i hans, om jag får så säga, foeda carmina och han har då endast gisslat lasten. Många stycken finnas äfven af honom, som äro fullt värdiga hvilken skald som helst. Att här esthetiskt bedöma hans sånger vill jag icke; i mången litteraturhistoria äro dessa noga skildrade. Herder, som i sin *Stimmen der*

¹⁾ Se vidare härom Näke (Schulzeitung. 1827. II. nr. 89.) och Meinert (Anzeige—Bl. d. Wien. Jahrb. 1831. B. LIV.) ²⁾ Plinius. H. Nat. XXV III. p. 446. ³⁾ Wernsdorf. Poet. lat. minor. Vol. III. p. 444.

Böfver in Liebern anför på tyska en af Catulli bröllops-sånger, kallar honom "ein Dichter, der zu verschönern weit leichter ist, als ihn zu übersetzen." Han bildade sig efter grekiskt mönster, isynnerhet efter Kallimachos och är troligtvis den ende latinske skald, som lyckats, oaktadt grekisk efterhärming, gifva sina skapelser så mycken originalitet. Berenices hårlock är en fri öfversättning af en Kallimachos' elegi ¹⁾ och Atys, ett af de märkvärdigaste stycken i hela romerska poesien, är utan tvivel äfven af grekiskt ursprung. Virgilius har ögonskenligen bildat sin Dido efter Catulli Ariadne; ické blott sjelfva ideen, utan äfven vissa uttryck, ja till och med vissa versar i Æneidens fjerde bok hafva frändskap med Catullus. La Harpe säger derföre om Veronas skald: "Peut-on douter qu'un homme qui a rendu ce service à l'auteur de l'Enéide, n'eût devenir un grand poëte, s'il eût aimé le travail et la gloire?" Men den som mest bidrog till skaldens lof och som spelade största rolen i hans sånger, var tvifvelsutan

Lesbia.

Lesbia säges hafva varit en af Roms skönaste qvinnor.

Tres fuerant Charites: sed dum mea Lesbia vixit, quattuor: ut periit, tres numerantur item, säger Ausonius på ett ställe. Visserligen är det icke säkert, att denna Lesbia var Catulli, men man kan förmoda det ²⁾, om man vill, ty de latinske skalderna inflickade ganska ofta Catulli Lesbia i sina sånger, liksom

¹⁾ Jemför La Chioma di Berenice, poema volgarizzato ed illustrato. Milano 1803. ²⁾ Vore det så förhållandet, så är detta ställe icke det enda, der Ausonius tänker på Catullus; han säger på ett annat ställe:

Cui dono lepidum novum libellum
Veronensis ait poeta quondam
inventoque dedit statim Nepoti.

det är på modet hos oss att citera Stagnelii Amanda, Franzéns Selma eller Baggesens Lydia.

Lesbia är blott ett för tillfället bildadt namn, säger Ovidius i andra boken af *Tristia* och Apulejus vet med säkerhet, att hon hette Clodia; man gissar, att Catullus bildat namnet Lesbia efter Lesbos, skaldinnan Sapphos ö. Lesbia var gift med Consuln Metellus Celer, men denne har troligtvis varit föga ryktbar, emedan hon nästan aldrig omnämnes såsom sin mans hustru, utan som sin broders syster. Denne broder var Publius Clodius Pulcher, som ehuru patricier lyckats blifva folktribun och som genom sin hätskhet mot Cicero tvang denne att gå i landsflykt 695 u. c.

Denna Lesbia har Veronas skald stundom prisat, stundom smädat, alltid förevigat; hon blef till och med ipsa notior Helena, såsom Propertius sjunger ¹⁾). Catullus såg henne och älskade henne och hon älskade honom tillbaka. Under denna lyckliga tid, då ännu ingen brytning inträdt, skref han följande sånger.

Sparf du lilla, som är min flickas vällust,
 du, som smekes och bärs i hennes sköte;
 åt din trånad hon räcker fingerspetsen,
 skälmsk hon retar dig till små hugg med näbben.
 O att jag, när min ljufva flicka önskar
 kärligt skalkas med dig, jag vet ej hvarför
 (hon vill troligen ha en tröst i smärtan
 och vill stilla sin själs upprörda känslor) —
 o att jag då med dig som hon fick leka
 och fick skingra bekymrens moln från pannan!
 Detta skulle mig glädja lika mycket,
 som det gyllene äplet Atalanta,
 hvilket löste den länge bundna gördehn.

¹⁾ Lib. II. eleg. 25. v. 88.

Sörjen o Cupidoner, o Chariter
 och af menniskors ätt den skönsta hälften!
 Ack, den sparfvén är död, som var min flickas,
 lilla sparfvén, som var min flickas vällust,
 som hon älskade högre än sitt öga.
 Ty han var ju så söt och trygget till henne
 han sig slöt som en flicka till sin moder;
 ej försökte han fly ur hennes sköte,
 utan hoppade hit och dit kring henne
 och han qvittrade endast för min flicka.
 Nu han färdats den mörka, öde stigen
 dit, hvarfrån ju ej någon vänder åter.
 O, förbannade underjordens gömslen!
 I, som sluken det sköna här på jorden,
 lilla sparfvén så skön från mig I röfvat.
 Nedrigt var det och grymt. Du stackars fågel,
 nu för din skull min flickas sköna ögon
 bli så röda och svälla utaf tårar.

Låt oss älska, min flicka, låt oss lefva,
 låt oss ej till ett öre skatta värdet
 af det sqvaller, som knarrig gubbe sprider.
 Solar sjunka, men kunna stiga åter;
 dock när lifvet, vårt korta solljus, sjunkit,
 kommer slumrandets natt, en enda, evig.
 Gif mig tusende kyssar — än ett hundra —
 derpå tusende andra — än ett hundra —
 derpå åter ett tusen — åter hundra!
 Sen mång tusen vi skapat, hopablande
 vi dem alla, att ej vi dem må räkna
 och ej någon med afund må oss skåda,
 om han kyssarnas antal finge veta.

Vill du, Lesbia, veta, huru många
 kyssar äro mig nog från dina läppar?

Jo, så många som sand i öknen ligger
 vid det silphiusbärande Cyrene
 mellan Jovis af solen brända tempel
 och uråldrige Batti helga grafvård —
 jo, så många som stjernorna, som skåda
 mången älskares stöld i tysta natten.
 Ger mig Lesbia lika många kyssar,
 är det nog för den rusige Catullus.
 Dessa kan den förvetne icke räkna
 och en bitande tunga ej förgifta.

Men denna tid, hur lång den än var, blef honom
 dock kort, ty "den eviga natten" kom förr, än hans
 "lefnads sol hade sjunkit." Lesbia bröt med honom ha-
 stigt och i sin första förtviflan rasar han vildt, sprider
 ut elaka rykten och öfverhopar henne med smädelser,
 sådana som denna:

Denna Lesbia, som vi ofta prisat,
 denna Lesbia, som Catullus ensamt
 älskar mer än sig sjelf och alla vänner —
 hon nu svärmar i portar och i gränder
 sent om qvällarne efter Remi söner.

Vidare beder han sina vänner Furius och Aurelius
 förklara för Lesbia, att hon är honom fullkomligen lik-
 giltig.

Furius och Aurelius! I, som viljen
 följa mig, när djupt jag i Indien tränger,
 der det stora, brusande hafvet sköljer
 stranden i öster,

när jag går till smidig Arab, Hyrcaner,
 Parther pilbeväpnade eller Sacer,
 eller der sjumynnade Nil sin bölja
 blandar med hafvet,

när jag stiger öfver de höge Alper,
 för att se ett minne af store Cæsar,
 floden Rhen och längst bort i nordligt fjerran
 råa Britanner,

vänner! I, beredda att allt försöka —
 allt, hvad helst som ligger i gudars vilja —
 ack, förkunnem dessa så få, men stränga
 ord för min flicka:

Tjuse hon som bäst sina älskogspiltar,
 som trehundra fångats i hennes armar;
 ingen älskas ömt, ty med alla ständigt
 lefver hon okysk.

Ej som förr min kärlek hon längtar efter —
 genom hennes brott är den död, lik blomman
 invid ängens rand, när den dragna plojen
 ryckt den ur jorden.

Men Catullus bedrog sig, om han trodde, att hans
 kärlek var död; han hade dock kvar så mycken sårad
 stolthet, att han uppmanade sig vara lugn och lida man-
 ligt, ehuru han bäfvade för den kommande tiden.

Blif ej en dåre mer, du arme Catullus,
 ty vet, att det du ser förgås, är förloradt!
 Kring dig ju fordom lyste skönare solar,
 när du gick dit, hvarthelst din flicka dig ledde —
 som hon skall ingen dödlig älskas på jorden.
 Då svunno timmar under joller och lekar;
 för dig det var så ljuft och ljuft för din flicka.
 Kring dig ju fordom lyste skönare solar;
 men nu vill ej hon älska. Visa dig stolt då,
 låt gerna henne fly och sucka ej mera,
 fördrag och lid med egensinne i själen.
 Farväl du flicka. Manligt lider Catullus,

ej mer han trånar, dig han kallar ej åter;
 men snart du öfvergifven, brottslig skall gråta.
 Hur skall du nu framlefva dagarne? Ve dig!
 ack, hvem skall komma? hvem skall skåda din
 skönhet?

ack, hvem skall älskas nu och hvems skall du kallas?
 ack, hvem med dina läppar skall du nu fångsla?
 Men du, Catullus, lid och härda dig manligt!

Detta beslut kunde han dock icke verkställa —
 förgäfves bad han gudarne om hjälp.

Om det en vällust är för en dödlig att minnas, hur ofta
 godt man gjort med ett rent samvetes lugnande röst,
 när man ej brutit en helig tro, ej gudarnes vilja
 kränkt i ett heligt förbund med att bedraga en vän:
 då, Catullus, skall glädje, beredd af kärlekens otack,
 under ditt långa lif ligga i mängd för din fot.
 Ty hvad godt som en menska förmår bevisa sin nästa,
 både i handling och ord, det har du gjort — har
 du sagt.

Allt hvad den otacksamma förtrotts, har svunnit i rymden;
 hvarföre skall du väl då — hvarföre plåga dig mer?
 Hvi stålsätter du ej din själ och rycker dig undan?
 hvi, fast gudar emot, slutar du icke ditt qval?
 Ack, det är svårt att gammal kärlek plötsligen qväfva —
 svårt, men på något sätt bör du dock qväfva din glöd.
 Detta din enda räddning är, du bör segra i kampen,
 göra ett slut på din strid, var' sig du kan eller ej.
 Gudar! är det er pligt att ömka och plågen I bringa
 just i dödens minut menskan en tröstande hjälp,
 blicken då ned på mig i mitt qval och, om rent jag har
 lefvat,

rycken då denna pest, detta förderf ur min själ.
 Kärleken kryper hos mig i hvarenda led som en tvinsot,
 rycker med rötterna upp fröjdernas rosiga blad.
 Mig det båtår ju ej, om jag visste hon älskade åter —

älskade rent och blygt, hvilket dock icke hon kan.
 Mätte jag blott bli frisk och mista förderliga sjukan.
 Ack, för min kärleks skull, Jupiter, fyll nu min bön!

Men han kan icke upphöra att älska. Han kämpar med alla krafter och tager hatet till hjälp.

Fordom ofta du sagt, att blott för Catullus du lefde,
 Lesbia, att du för mig Jupiter ville försmå.
 Dig jag älskade då, ej dig som en flicka från gatan,
 utan så rent, som en far älskar sin måg, sina barn.
 Nu jag dig känner för väl och, ehuru jag älskar så troget,
 är du mig ringa — du har icke ett värde för mig.
 Huru? du frågar. Jo mig, som brinner, sådana felsteg
 tvinga att älska dig mer, men icke vördnad dig ge.

Ingen qvinna med skäl kan säga sig älskad så troget,
 som, min Lesbia, du blifvit ju älskad af mig.
 Ej i ett knutet förbund en trohet någonsin tunnits
 sådan, som den jag dig offrat på kärlekens härd.
 Lesbia! Nu är min själ bedragen — och det är af din
 falskhet;
 men min själ för sin pligt så har ju offrat sig sjelf,
 att ej längre dig värda jag kan, om du blefve den bästa,
 eller släcka min glöd, om du försökte än allt.

Idel kärlek och hat jag hyser. Men hvarför? du frågar —
 vet jag ej, men hvad jag vet, är, att det sker, och
 jag qväljs.

Ingen heldre än mig min flicka vill famna och kysssa,
 äfven om Jupiter sjelf längtade efter dess blick.
 Så hon säger — men allt hvad en qvinna sin älskare säger,
 bör man skrifva i vind eller rimmande bäck.

Allt mer och mer flyktar den otyglade förtvifvan ur älskarens bröst och ett stilla vemod kommer i stället. Hatet försvinner helt och hållet och endast kärleken står kvar. Catullus blir mera tänkande, han blickar tillbaka till fordna tider och åt hvarje ljuft minne helgar han en suck. Hela Lesbias gestalt framstår nu i en ännu lifvigare dager för hans själs blickar och det kannes honom så varmt om hjertat, när han för första gången efter så många stormar åter kan skönja de älskade dragen. Hans blickar så att säga sluka henne. Men åter kommer en kall vind och förjagar den ljumma fläkten, åter lägger sig en is kring hjertat, ty han känner nu i högre grad allt det sköna, allt det saliga han med henne förlorat.

Säll Catullus syns som en gudaättling —
ja, väl mera — vågar jag säga detta?
han, som ständigt sittande midtemot dig
skådar och lyssnar,

när du ler så ljuft. O, jag arme! alla
mina sinnen flykta vid denna åsyn;
när jag sett dig, Lesbia, är mig öfrigt
intet på jorden.

Men min tunga domnar, en eld så sakta
flyter i mitt inre, en egen susning
ljuder för mitt öra, ett dubbelt dunkel
ögat betäcker.

Lugnet blir för dig, o, Catullus! skadligt —
luga förhäfver många och gör dem stolta —
lugnet fordom kungar och rika städer
störtat i gruset.

Hoppet måste dock snart infinna sig hos skalden;
detta visar sig än genom den alla älskare tillerkända

förmågan att tyda allt till det bästa, än genom återkallandet af fordna smädelser och än genom smicker öfver hennes skönhet.

Lesbia smädar mig alltid och ej hon någonsin slutar.

Ack, jag svär vid mitt lif, Lesbia älskar mig än.
Huru? Jo, skymfen är min. Jag ständigt bilden förjagar,
men jag svär vid mitt lif, Lesbia älskar jag än.

Lesbia mig för sin man med de största smädelser skymfar;
han, den dumme narr, synes så gruffigen glad.

Åsna! du intet begriper, ty om hon glömt mig och tegat
vore hon frisk — men nu smädar och hånar hon blott.
Derföre minns hon mig än och, hvad som är värre, hon
vredgas

och sin kärlek hon vill qväfva med hån och förtal.

Kanske man tror, att jag kunnat mitt lif, min Lesbia smäda,
Lesbia, som är mig kär — mera än ögonens ljus.

Nej. Om jag kunnat det, hade ej jag älskat så troget.
Sedan en annan det sagt, skjuter han skulden på mig.

Visst är Quintia skön för många — för mig är hon endast
hvit och spenslig och lång, blott till en del är hon skön.

Ej det fullkomliga hela hon har; ej den qvinliga ljufhet,
— icke en gnista af qvickt finns i dess stora gestalt.

Lesbia åter är skön — hon är skön från fot och till hjessa,
stulit från alla hon har Gracernas alla behag.

Slutligen går hoppet i fullbordan. Skalden har ka-
stat en slöja öfver hela tilldragelsen och besjunger blott
försoningens famntag. Rusig tömmer han glädjens bä-
gare, som hans läppar på länge icke vidrört, men besin-
nande, huru vansklig all livvets glädje är, beder han gu-
darne om en evighet.

Om det någonsin händt, att den som trånat förgäfves,

nått sina önsknings mål, då har han känt det så
skönt.

Mig ock stunden är skön, mer kär än gyllene skatter;
åter, min Lesbia! du flytt i min trånande famn —
flytt i min famn, som trånat och trott sig tråna förgäfves.
Sjelf har du fört dig till oss — lycklig är stunden
och skön.

Hvem är väl lycklig som jag? hvem täljer sällare dagar?
hvem skulle kunna med skäl önska sig mer i sitt lif?

Mig du lofvat, mitt lif, vår kärleks rikliga fröjder,
mig du lofvat ju ock kärlekens eviga vår.
Gifve mäktige gud, att detta löfte är heligt!
Mätte hon sagt det sannt, sagt det af hjerta och själ —
sagt det så, att kärlekens band, som knutits så heligt,
i den kommande tid evigt må ega bestånd.

Så sjöng Catullus, så sjöng han sin kärlek. Utan
tvifvel var hans första försök att knäppa på lyran eg-
nad Lesbia och hans sista sång, hans svanesång, var
henne ock egnad. Lesbias anda var den fläkt, som gaf
ljud åt hans strängar, och hennes blickar var det, som
besjälade alla hans skapelser. Det är längesedan han
for öfver Stygens bölja, längesedan han stod inför Mi-
nos' domstol, länge har han vandrat öfver de elysiska
fälten. Sekel har förjagat sekel, men — säger Döring —

tu securus eris, Catulle, nec post
lassi marmora Sisyphi revises,
sed te Fama vehet, tuosque versus
ad coelum rapido feret volatu.
O, quantum tibi nominis paratum!

Text.

AD PASSEREM LESBIAE.

(II.)

- Passer, deliciae meae puellae,
quicum ludere, quem in sinu tenere,
quod primum digitum dare adpetenti,
et acris solet incitare morsus:
5. quum desiderio meo nitenti
carum nescio qui lubet iocari,
(ut solatiolum sui doloris:
credo, ut tum gravis acquiescat ardor)
tecum ludere, sicut ipsa, possem
10. et tristis animi levare curas;
tam gratum mihi, quam ferunt puellae
pernici aureolum fuisse malum,
quod zonam soluit diu ligatam.

LUCTUS IN MORTE PASSERIS.

(III.)

- Lugete, o Veneres, Cupidinesque,
et quantum est hominum venustiorum.
Passer mortuus est meae puellae,
passer, deliciae meae puellae,
5. quem plus illa oculis suis amabat:
nam mellitus erat, suamque norat
ipsam tam bene, quam puella matrem:
nec sese a gremio illius movebat,
sed circumsiliens modo huc modo illuc,
10. ad solam dominam usque pipilabat.
Qui nunc it per iter tenebricosum
illuc, unde negant redire quemquam.
At vobis male sit, malae tenebrae

- Orci, quæ omnia bella devoratis:
 15. tam bellum mihi passerem abstulistis.
 O factum male! o miselle passer!
 tua nunc opera meæ puellæ
 flendo turgiduli rubent ocelli.

AD LESBIAM.

(V.)

- Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
 rumoresque senum severiorum
 omnes unius æstimemus assis.
 Soles occidere et redire possunt:
 5. nobis, quum semel occidit brevis lux,
 nox est perpetua una dormienda.
 Da mi basia mille, deinde centum.
 dein mille altera, dein secunda centum,
 deinde usque altera mille, deinde centum,
 10. Dein, quum millia multa fecerimus,
 conturbabimus illa, ne sciamus,
 aut ne quis malus invidere possit,
 quum tantum sciat esse basiorum.

AD LESBIAM.

(VII.)

- Quæris, quot mihi basiationes
 tuæ, Lesbia, sint satis superque?
 Quam magnus numerus Libyssæ arenæ
 lacerpiciferis iacet Cyrenis
 5. oraculum Jovis inter æstuosi,
 et Batti veteris sacrum sepulcrum:
 aut quam sidera multa, quum tacet nox,
 furtivos hominum vident amores:
 tam te basia multa basiare
 10. vesano satis et super Catullo est,
 quæ nec pernumerare curiosi
 possint, nec mala fascinare lingua.

Nec meum respectet, ut ante, amorem,
 qui illius culpa cecidit, velut prati
 ultimi flos, prætereunte postquam
 tactus aratro est.

AD SE IPSUM.

(VIII.)

- Miser Catulle, desinas ineptire,
 et, quod vides perisse, perditum ducas.
 Fulsero quondam candidi tibi soles,
 quum ventitabas, quo puella ducebat
 5. amata nobis, quantum amabitur nulla.
 Ibi illa multa tum iocosa fiebant,
 quæ tu volebas, nec puella nolebat.
 Fulsero vere candidi tibi soles.
 Nunc iam illa non vult: tu quoque impotens ne sis;
 10. nec, quæ fugit, sectare, nec miser vive:
 sed obstinata mente perfer, obdura.
 Vale, puella: iam Catullus obdurat:
 nec te requiret, nec rogabit invitam.
 At tu dolebis, quum rogaberis nulla,
 15. scelestâ. Væ te! quæ tibi manet vita?
 quis nunc te adibit? quoi videberis bella?
 quem nunc amabis? quouis esse diceris?
 quem basiabis? quoi labella mordebis?
 At tu, Catulle, obstinatus obdura.

AD SE IPSUM.

(LXXVI.)

Si qua recordanti benefacta priora voluptas
 est homini, quum se cogitat esse pium:
 nec sanctam violasse fidem, nec foedere in tullo
 divum ad fallendos numine abusum homines:

5. multa parata manent in longa ætate, Catulle,
ex hoc ingrato gaudia amore tibi.
Nam quæcumque homines bene quoiquam, aut dicere
possunt
aut facere, hæc a te dictaque factaque sunt.
Omnia quæ ingratae perierunt credita menti.
10. Quare iam te cur amplius excrucies?
Quin tu animum offirmas itaque, istinc teque reducis
et, diis invitis, desinis esse miser?
Difficile est, longum subito deponere amorem;
difficile est, verum hoc qua lubet efficias.
15. Una salus hæc est, hoc est tibi pervincendum.
Hoc facias, sive id non pote, sive pote.
O dii, si vestrum est misereri, aut si quibus unquam
extrema iam ipsa in morte tulistis opem:
me miserum adspicite: et, si vitam puriter egi,
20. eripite hanc pestem perniciemque mihi,
quæ mihi subrepens imos, ut torpor, in artus,
expulit ex omni pectore lætitiâs.
Non iam illud quæro, contra ut me diligat illa,
aut, quod non potis est, esse pudica velit:
25. ipse valere opto, et tætrum hunc deponere morbum.
O dii, reddite mi hoc pro pietate mea.

AD LESBIAM.

(LXXII.)

- Dicebas quondam, solum te nosse Catullum,
Lesbia, nec præ me velle tenere Iovem.
Dilexi tum te, non tantum ut vulgus amicam,
sed pater ut gnatos diligit et generos.
5. Nunc te cognovi. Quare, etsi impensius uror,
multo mi tamen es vilior et levior.
Qui potis est? inquis. Quod amantem iniuria talis
cogit amare magis, sed bene velle minus.

AD LESBIAM.

(LXXV.)

- Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
 vere, quantum a me, Lesbia, amata, mea, es.
 Nulla fides ullo fuit unquam foedere tanta,
 quanta in amore tuo ex parte reperta mea est.
5. Nunc est mens deducta tua mea, Lesbia, culpa,
 atque ita se officio perdidit ipsa suo,
 ut iam nec bene velle queat tibi, si optima fias,
 nec desistere amare, omnia si facias.

DE AMORE SUO.

(LXXXV.)

- Odi et amo. Quare id faciam, fortasse requiris?
 Nescio, sed fieri sentio et excrucior.

DE INCONSTANTIA FEMINEI AMORIS.

(LXX.)

- Nulli se dicit mulier mea nubere malle,
 quam mihi: non si se Iupiter ipse petat.
 Dicit: sed mulier cupido quod dicit amanti,
 in vento et rapida scribere oportet aqua.

AD LESBIAM.

(LI.)

- Ille mi par esse deo videtur,
 ille, si fas est, superare divos,
 qui sedens adversus identidem te
 spectat et audit
5. dulce ridentem, misero quod omnes
 eripit sensus mihi: nam simul te,

Lesbia, aspexi, nihil est super mi

- lingua sed torpet, tenuis sub artus
 10. flamma dimanat, sonitu suoapte
 tintinant aures, gemina teguntur
 lumina nocte.

- Otium, Catulle, tibi molestum est:
 otio exsultas nimiumque gestis:
 15. otium et reges prius et beatas
 perdidit urbes.

DE LESBIA.

(XCL.)

Lesbia mi dicit semper male, nec tacet umquam
 de me: Lesbia me, disperam, nisi amat.
 Quo signo? quia sunt totidem mea: deprecor illam
 assidue: verum dispeream, nisi amo.

IN MARITUM LESBIAE.

(LXXXIII.)

Lesbia mi præsente viro mala plurima dicit:
 hoc illi fatuo maxima lætitia est.
 Mule, nihil sentis. Si nostri oblita taceret,
 sana esset. Nunc quod gannit et obloquitur,
 5. non solum meminit, sed, quæ multo acrior est res,
 irata est: hoc est, uritur et loquitur.

AD QUENDAM DE LESBIA.

(CIII.)

Credis, me potuisse meæ maledicere vitæ,

ambobus mihi quæ carior est oculis?
 Non potui: nec, si possem, tam perditæ amarem.
 Sed tua, Coponi, crimina, nostra facis.

DE QUINTIA ET LESBIA.

(LXXXVI.)

- Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
 recta est: hoc ego, sic singula confiteor:
 totum illud, formosa, nego: nam nulla venustas,
 nulla in tam magno est corpore mica salis.
5. Lesbia formosa est; quæ quum pulcherrima tota est,
 tum omnibus una omnes surripuit Veneres.

AD LESBIAM.

(CVI.)

- Si quidquam cupidoque optantique obtigit un-
 quam et
 insperanti, hoc est gratum animo proprie.
 Quare hoc est gratum, nobis quoque carius auro,
 quod te restituis, Lesbia, mi cupido.
5. Restituis cupido atque insperanti: ipsa refers te
 nobis: o lucem candidiore nota!
 Quis me uno vivit felicior? aut magis hac res
 optandas vita dicere quis poterit?

AD LESBIAM.

(CVIII.)

- Iucundum, mea vita, mihi proponis amorem
 hunc nostrum inter nos perpetuumque fore.
 Dii magni, facite, ut vere promittere possit,
 atque id sincere dicat et ex animo,
5. ut liceat nobis tota producere vita
 æternum hoc sanctæ foedus amicitiae.

Anmärkingar.

Sid. 5. Palmblad har naturligtvis tagit fel, när han i sin Geografi nämner Mantua såsom Catulli födelseort.

Sid. 8. Många äro de, som hafva öfversatt Catulli sånger. För att icke blott nämna Goetze, Rosenfeld, Rode, Mitscherlich m. fl. vill jag äfven anföra några särskilda skrifter: Poematto di Catullo intorno alle nozze di Peleo e di Teti ed un epitalamio dello stesso, tradotti in versi Italiani (Joseph Torelli). Verona 1781. (Samma stycke har Adj. Pettersson i Upsala och Rector Svedbom öfversatt på svenska). — Epitalamio nelle nozze di Peleo e Teti di C. Val. Catullo tradotto in versi Toscani (Octav. Nerucci) Siena 1751. — Traduction en Prose de Catulle, Tib. et Gallus, par l'Auteur des Soirés Helvetiennes (Mr. Pezay) Tomes 2. Amst. 1771. — Ueber den Muth des Catull von Fr. A. G. Werthes, 1774. — Catulls epischer Gesang von der Vermählung des Peleus und der Thetis von N. Guclitt. Leipzig 1787. — Jos. Scalliger, Qu. Sept. Flor. Christianus, Maria Salvini m. fl. hafva på grekiska öfversatt icke så få sånger af Catullus.

Sid. 10. Catullus har skrivit ett epigram till Lesbios (Carm. LXXIX). Det är påtagligt, att skalden här icke syftar på någon annan än Clodius Pulcher, Lesbios broder; hvares sedeslöshet var vida bekant och omnämnes också i detta epigram. Märk här ordleken med pulcher.

Atalanta. Se om henne Ovid. Metamor. X. v. 509.

Sid. 11. Sången öfver sparfvens död har Ramler öfversatt i sina Oden aus dem Horatz. (Berlin 1769) (denna Catulli såg bör jemföras med Ovid. Amor. II. el. 6. Stat. II. silv. IV. och Lotich. II. el. 7.) Franzén har i första bandet af sina Skaldestycken öfversatt Sparfvens död på följande sätt:

Sörjen, o Cupidoner, o Chariter!
Allt, hvad menlöst och täckt är till i verlden,

sörje. Sparfven är död: den sparf, min flicka
höll så hjertligen af, mer än sitt öga.
Också var han så söt: och kände henne,
såsom barnet sin mor: och ville aldrig
gå ur famnen på henne: utan alltid,
hur han hoppade hit och dit kring henne,
sprang han pipande fram till henne ensam.
Men nu vandrar han der den mörka vägen,
den man aldrig har lof att vända åter.
Hvad jag önskar dig ondt, du onda Orcus,
som så slukar dit ner allt täckt och vackert.
Hvad sötunge till sparf du tog ifrån oss!
O! så styggt det var gjordt. Ack! stackars lilla!
blott för din skull, i dag, min Flickas ögon
ser jag svälla af gråt och bli så röda.
Man läser i sjunde häftet af tidskriften Svea följande öfversättning af Atterbom öfver de tusen kys-sar-ne:

Låt oss lefva, min Lesbia, låt oss älska,
och ej akta en fyrk, ett öre värdigt
allt hvad skrynklike vise derom glunka!
Solen sänker sitt lopp, men börjar åter:
oss, när ljuset engång (det korta!) slocknat,
evig natt i sin tunga sömn behåller.
Gif mig tusende kyssar, och s'en hundra,
sedan tusen igen, och åter hundra,
se'n ett tusende än, och än ett hundra;
snart, när tusen på tusen så sig hopat,
skall vår räkning förvillas, att vi sjelfva
mer ej veta, och tadlarn ännu långt mindre,
ljufva flicka! hur ofta vi kysst hvarandra.

Må det tillåtas mig att här intaga en annan öfversättning af samma stycke, som upplästes för några år sedan på en studentsexa. Öfversättaren har också nogare än Atterbom granskat originalet.

Flicka! Låtom oss älska: det är lifvet.
Allt, hvad knarriga gamla om oss sqvallra,
hållom icke ett öre värdt tillhopa!
Solar kunna förgås och åter uppgå;
men har lifvet, det korta ljus, oss lemnat,
varar slumrandets ena natt beständigt.

Gif mig tusende kyssar! än ett hundra!
tusen åter! och nu ett annat hundra!
derpå tusen igen! deröfver hundra!

När mång tusen vi hopat, i ett virrvarr
må vi kyssas, att räkning ej kan hållas
eller någon med afund oss förfölja,
får han veta, hur många kyssar vankats.

A. L.

Gustaf Regnéer har i sina metriska öfversättningar upptagit fyra sånger af Catullus (Carmina III. V. VII. XXXI.)

I Hammarskölds Poetiska Studier (sid. 67.) stå fyra små stycken med öfverskrift Hendecasyllaber; ehuru han icke såsom vanligt angifvit, efter hvem idéen är tagen, finner man lätt, att det är efter Catullus.

Sid. 12. Karl Zell, som i första delen af sina *Ferien*driften behandlat Catulli kärlek och ordnat sångerna till Lesbia, har på detta ställe följt en annan ordning. Jag skulle likväl förmoda, att Catullus, om han någonsin utfarit i så stora smädelsor mot Lesbia, gjort det i de första stunderna af brytningen, då han ännu icke hade sina tankar rediga. Att låta honom först en tid sucka och träna och sedan med kall själ utsprida sina smädelsor, kan ej gå an, såvida man får antaga, att han älskade uppriktigt och att ryktena ej voro samma.

Poemet till Furius och Aurelius har Zell icke upptagit, ehuru det är ganska betecknande och innehåller mycken poesi.

Sid. 15. Det lilla stycket *Odi et amo* har Zell hänfört till den period, då skalden fick hoppet att vinna Lesbia åter. Men detta distichon synes troligare hafva blifvit skrifvet, innan hoppet kom, ty hatet och hoppet passas härvid icke mycket tillsammans. På några andra ställen i Zells skildring är ordningen äfven olika — men hvem kan väl riktigt ordna tankarnes virrvarr hos en olycklig älskare?

De två små nätta disticha om qvinnokärlekens obständighet har Zell icke heller upptagit.

Sid. 16. De Sapphiska versarne, som följa härpå, har Zell satt på ett annat ställe och fört dem till smädelsorna. De innehålla dock icke några smädelsor och kunna knappast få någon annan plats än denna, såvida

man antar det i texten förekommande ille såsom Catullus. Denna ode är helt och hållet, med undantag af sista stroferna, öfversatt af Catullus efter ett Sapphos poem, som Longinus i sin De Sublimitate (cap. X.) anför.

Sid. 18. Jag har här vågat ett någorlunda djerft steg. Det i alla handskrifterna stående *Restituis cupido*, atque *insperanti ipsa* referers te nobis (se sid. 26) har jag ändrat genom att flytta skiljetecknet efter *insperanti*. Visserligen finner man stundom archaismer i latinet (t. ex. Terentius Eunuch. IV 3. 7. Plautus Amphitr. II. 2. 194. Tibullus III. 6. 55) men genom denna framflyttning af skiljetecknet försvinner archaismen *insperanti nobis* och man upptäcker verkligen också en djupare och mera poetisk mening i *ipsa referers te nobis* än i *ipsa referers te mihi*.

Sid. 19. Under texten har jag icke anförat några olika läsarter, emedan de äro ganska många och hade kommit att upptaga flera sidor. Handskrifterna öfver Catulli sånger äro hvarandra så olika och texten är stundom så betydligt förändrad, att man måste besanna en viss filologs yttrande: "Om Catullus vände tillbaka från underjorden och kom hit upp, så skulle han med svårighet känna igen sina egna skrifter."

